

DICTÀMEN DEL CONSELL CONSULTIU COMARCAL DE LA GENT GRAN DEL BAIX LLOBREGAT

El bon tracte a les persones grans

L'enquesta de Seguretat Pública de Catalunya, en la seva edició especial sobre les persones grans, publicada pel Departament d'Interior de la Generalitat al febrer de 2015, va posar de manifest la gravetat i l'abast dels maltractaments a les persones grans a Catalunya.

Els canvis associats a l'envelliment de la població o als rols de les famílies, els canvis socials i culturals, la disminució de la protecció social, el deteriorament de l'estat de benestar o la manca de sensibilitat, són factors que contribueixen a invisibilitzar tot allò que té relació amb les persones grans. En alguns casos, el procés de fer-se gran ha anat en contra de les xarxes de suport familiar i comunitari que en tenia cura, i en altres casos, com per exemple en els maltractaments, la invisibilitat impedeix prendre consciència de la seva gravetat i fer-hi front.

A Catalunya 10.500 persones grans manifesten haver patit maltractaments, i 27.200 es troben en situació de patir algun tipus d'abús. En canvi, només 2 de cada 10 persones són conscients d'aquesta situació.

Diverses entitats i col·lectius han posat de manifest en els darrers anys la seva preocupació sobre els maltractaments a les persones grans, mitjançant la publicació d'informes, resolucions o campanyes de sensibilització. Convé destacar que la [Carta de Drets i Deures de la Gent Gran de Catalunya¹](#), de l'any 2003, diu en el seu punt 1:

"Dignitat. Pel qual les persones grans hem de poder viure amb dignitat i seguretat i veure'ns lliures d'explotació i maltractaments físics i/o psíquics, així com de ser

¹ El Govern de la Generalitat de Catalunya, en la sessió de 8 d'octubre de 2003, va adoptar l'Acord pel qual s'establia la Carta de Drets i Deures de la Gent Gran de Catalunya (DOGC 4021 – 01/12/2003).

tractades dignament sense discriminació per causa d'edat, gènere, ètnia, discapacitat, situació econòmica o qualsevol altra condició."

O en el punt 4:

"Assistència. *Que declara que les persones grans hem de beneficiar-nos de la cura de la família, així com tenir accés als serveis socials, sanitaris i assistencials, i gaudir dels drets humans i fonamentals quan residim tant en la pròpia llar com en centres d'atenció o institucions."*

Existeixen diferents tipus de maltractaments a la gent gran², que sovint no són identificats per part de la víctima i del seu entorn com una forma de maltracte. Així, parlem de:

- 1. Maltractament físic:** l'ús de la força física que ocasiona ferides, dolors o lesions corporals. Poden ser bufetades, sacsejades, cops, cremades, empentes, puntades, etc. També restriccions o confinaments no apropiats als llits, a les cadires o en una habitació, ús inapropiat de fàrmacs, desnutrició o deshidratació.
- 2. Maltractament psicològic o emocional:** és infligir angoixa, pena o estrès a través d'actes o paraules. S'hi inclouen les agressions verbals repetides com amenaces o intimidacions, els càstigs, aïllar o apartar a la persona del seu entorn o de les seves activitats habituals i també la infantilització.
- 3. Abús sexual:** inclou tot contacte sexual sense consentiment: violació, atemptat contra el pudor o assetjament. També els contactes sexuals amb una persona que es incapaç de donar el seu consentiment, i els tocaments. Convé fer menció també als abusos sexuals en l'àmbit de les parelles grans, on sovint no es respecta la voluntat, el desig ni les necessitats de l'altre. En una cultura patriarcal on les dones han estat històricament al servei dels homes, les agressions i abusos sexuals són habituals i acceptats per moltes d'elles.

² Font: [*"Guia local per fer front als maltractaments de les persones grans"*](#) – Diputació de Barcelona, desembre 2012

4. **Abús econòmic o explotació:** és l'ús il·legal i indegut de propietats o finances que pertanyen a la persona gran; la modificació forçada o coercida del testament o d'altres documents jurídics; negar el dret d'accés i control dels fons personals; els fraus, robatoris o furtos comesos per una persona de confiança; la signatura de documents sense informació clara del contingut o coneixement del mateix. També inclou acords poc equitatius respecte a traspàs de bens o canvi d'uns serveis d'atenció. S'exclouen els delictes comuns fets per desconeguts.
5. **Negligència:** és no atendre les necessitats de la persona gran. Inclou les necessitats bàsiques de salut, roba, higiene, alimentació, habitatge, seguretat, confort i el no compliment dels deures fiduciaris d'una persona. Pot ser intencionada o no intencionada per manca de capacitat, informació, interès o recursos.
6. **Abandó:** és la deserció per part de la persona (o institució) cuidadora que té cura i custòdia de la persona gran i la desempara voluntàriament.
7. **Vulneració de drets:** consisteix en l'agressió, privació o no reconeixement dels drets fonamentals com ara: dignitat, respecte, intimitat, confidencialitat i participació. La llibertat és un dret fonamental com el dret a decidir.

Es tracta d'un problema social greu, universal i complex, que afecta a totes les classes socials, a tots els nivells culturals, a dones i a homes, i que en la majoria de casos es produeix en l'espai íntim i personal.

És necessari fer aflorar el problema, donar a conèixer el patiment de les persones grans i ampliar la sensibilització social. Cal millorar tots els mecanismes de prevenció, detecció i atenció.

D'altra banda, l'esperança de vida va augmentant al nostre país, i es situa actualment en 80 anys per als homes i 86 anys per a les dones. El fet de viure més anys però, comporta més probabilitats de patir malalties o problemes de salut associats a l'edat, com per exemple la malaltia d'Alzheimer o altres tipus de demències. L'envelliment no és un procés que es desenvolupi sense conseqüències en el cos i en la ment, i la nostra societat sovint no té les eines necessàries per cobrir les necessitats que se'n deriven.

Aquestes necessitats estan relacionades amb la dependència, física, psíquica, emocional o econòmica, i esdevenen un dels principals factors de risc de patir algun tipus de maltractament, però n'hi ha d'altres: l'aïllament social, la cohabitació, la pobresa, etc. I en aquest sentit, volem destacar especialment la greu situació de pobresa i vulnerabilitat de moltes dones vídues.

D'altra banda, les mesures i instruments de protecció que les persones grans tenen al seu abast, que contribueixen al correcte desenvolupament de la seva vida personal i familiar, i que disminueixen en gran mesura les possibilitats de patir algun tipus d'abús o maltractament, són del tot desconegudes.

Són en molts casos, instruments de caire jurídic, de creació relativament recent, que és difícil conèixer fora dels entorns professionals especialitzats, i que des dels poders públics tampoc han estat informats suficientment.

Així, aspectes com incapacitacions, poders preventius, hipoteques inverses, contractes d'aliments, testaments, document de voluntats anticipades (testament vital), designació de tutors/es, etc., són eines i recursos que hauria de conèixer tota la ciutadania, molt especialment a partir dels 50 anys³.

D'acord amb allò exposat, el Consell Consultiu expressa les següents reivindicacions:

1. Es necessari que des dels poders públics es portin a terme campanyes de conscienciació i sensibilització adreçades a tota la població, que donin a conèixer l'abast i la gravetat dels maltractaments a les persones grans, i promoguin valors com el respecte i el bon tracte en totes les etapes de la vida.
2. Cal reforçar i crear mecanismes que permetin abordar aquest greu problema social des de totes les seves vessants, i que assegurin una resposta coordinada, ràpida i eficaç de l'administració.
3. En aquest sentit, posem de manifest la inexistència a la comarca de serveis i recursos especialitzats en la matèria, així com la manca d'una legislació clara al respecte. En aquest, com en altres temes que afecten directament a les persones grans, els drets queden diluïts entre multitud de normatives.

³ Veure ["100 preguntas sobre derechos después de los cincuenta"](#) de la Fundació Aequitas, març 2016.

4. Pel que fa a la detecció de casos és necessari, per una banda, conscienciar a la ciutadania de la importància de denunciar qualsevol indicatiu de tracte no adequat a una persona gran del seu entorn, informant de quines són les senyals d'alerta i de quines circumstàncies poden afavorir-lo. I per altra banda, cal més formació per a professionals, així com la creació d'una xarxa especialitzada al territori.
5. És indispensable garantir la protecció i la seguretat de les persones grans.
6. És necessari que la Generalitat disposi d'un òrgan que vigili i fiscalitzi el bon funcionament de centres residencials, centres de dia i totes aquelles empreses i entitats que es dediquin als serveis de cura i atenció de persones grans. Tots els centres, siguin de titularitat pública o privada, han de garantir una correcta atenció i un bon tracte a les persones grans, dedicant els recursos humans, materials i econòmics que siguin necessaris.
7. Aquesta fiscalització s'ha d'estendre també als serveis i atencions domiciliàries i a l'àmbit sanitari i hospitalari, on la discriminació per causa de l'edat i el tracte no adequat a les persones grans, són malauradament ben habituals.
8. Cal divulgar i donar a conèixer de manera àmplia i entenedora a tota la ciutadania, les mesures i instruments de protecció que les lleis actuals posen al seu abast, que contribueixen al correcte desenvolupament de la seva vida personal i familiar, i que disminueixen en gran mesura les possibilitats de patir algun tipus d'abús o maltractament, com per exemple els poders preventius, el testament vital o la designació de tutors/es.
9. En aquest sentit cal assenyalar la responsabilitat de notaris/ies a l'hora de detectar i denunciar a fiscalia possibles situacions d'abús, així com regular les responsabilitats que s'haurien de derivar de qualsevol acte notarial injust o abusiu per la persona gran.
10. Estenem aquesta reivindicació als abusos d'entitats bancàries, entitats asseguradores i del sector financer en general.
11. Per últim, demanem que el bon tracte a les persones grans comenci per les institucions, garantint pensions suficients i la prevalença del benestar i la dignitat de les persones front els poders econòmics.

Baix Llobregat, desembre 2016